

Nous ciutadans, paràmetres nous

Ángel Marzo prova de dibuixar alguns dels paràmetres socials i culturals de la societat del segle vinent, tot fent una aposta optimista davant la constatació que "comencen a endevinar-se actituds sàvies en els joves".

Ángel Marzo. Diplomata com a professor d'EGB i llicenciat en Psicologia per la Universitat de Barcelona. Ha treballat 18 anys com a educador d'adults a Barcelona. També ha treballat en el camp de l'alfabetització en el medi penitenciari. És autor de nombrosos articles sobre educació d'adults i ha realitzat diverses investigacions als darrers anys. És director de la revista *Diálogos*.

En una Mediterrània plena de conflictes i enfrontaments en aquest final de segle, la ribera nord-occidental és un espai d'excepció. Encara que no manquen situacions conflictives, vivim en les darreres dècades una certa bonança amb l'absència de guerres, amb una certa prosperitat econòmica, malgrat les crisis, uns règims polítics més "tous" que donen un cert marge a la llibertat... Potser per això mateix plantejar-nos com serà el proper segle que tenim darrere de la finestra de casa pot semblar un exercici extravagant. Tenim prou amb els problemes domèstics i sovint veiem el futur només des d'aquesta perspectiva.

De fet el ritme amb què es produeixen esdeveniments que poc imaginàvem que foren possibles ens hauria d'estimular la reflexió sobre el futur encara que fos a curt termini. No pas amb un afany de saber el que passarà, de reduir al mínim la incertesa sinó amb la intenció de donar a la nostra actuació l'orientació que pensem que és la correcta. Cal ser conscients de quines són les dinàmiques que dominen en el moment actual i preveure cap a on ens porten per obtenir el producte social i cultural que trobem desitjable per a tots.

Els ciutadans del segle XXI, els nens i joves d'avui, es trobaran amb uns paràmetres socials i culturals diferents als que hauran viscut els ciutadans del segle XX. Mentre que durant el segle XX s'ha desenvolupat el potencial que portava la màquina com a element multiplicador del treball humà, el proper segle haurà de desenvolupar les possibilitats que dóna *la màquina intel·ligent* que no solament multiplica la força sinó que permet introduir elements d'autoregulació, que no solament treballa amb la força sinó també amb la informació que rep o que genera ella mateixa. La màquina intel·ligent fa que moltes de les tasques que ara es desenvolupen amb esforç esdevinguin obsoletes.

El flux cada vegada més intens entre tots els

habitants del planeta de persones, idees i productes. Les comunicacions i els mitjans de transport cada vegada més evolucionats provoquen una dinàmica de canvi permanent però a la vegada també fan que els grups hegemònics tinguin més força per mantenir el seu ordre. Per tant és cert que el canvi és possible però també és cert que cada vegada resulta més difícil revoltar-se contra situacions de desequilibri, d'asimetria.

Es un fet inapel·lable que la societat del segle vinent serà multicultural. Però el mosaic de cultures que avui dia existeixen és un indiscutible punt de sortida que pot ser percebut com una font d'enriquiment de la perspectiva cultural però també com un perill per a l'estabilitat.

La persona cada vegada té més eines culturals que li permeten comprendre, representar-se, ser més conscient de les qüestions rellevants del seu entorn. Aquesta millora va donada principalment per l'extensió del suport que pot donar l'educació, que s'estén cada vegada a sectors més amplis de la població infantil però que també es desenvolupa cada vegada amb més força al llarg de tota la vida. La millora en el grau de consciència produeix una major participació com a mínim a les qüestions que són més properes.

La relació amb la natura també se situa en unes noves coordenades. L'espai comú està permanentment subjecte a modificacions que ens afecten a tots, i cada vegada ens afecten més a curt termini. Qualsevol peça que es mou pot ben bé canviar el camp de forces de manera definitiva.

Si ens situem en l'esfera més propera a la persona també trobem canvis importants quant als hàbits i comportaments del dia a dia. Les relacions de gènere continuen subjectes a revisió. Les dones van prenent un paper determinant malgrat que l'evolució estigui subjecta a discontinuïtats i que el mapa social que descrivim

provoqui reaccions controvertides en diferents llocs de l'espai internacional.

La visió de la persona respecte a si mateixa també està subjecta a canvis importants: es perllonga el període de vida de la major part de les persones del planeta. Cada vegada hi ha més mitjans per combatre malalties o disfuncionalitats. En aquest context emergeix un moviment de preocupació per la conservació i el desenvolupament de les possibilitats del cos com a element bàsic de benestar.

Malgrat tot això encara continuen existint qüestions fonamentals que no tenen una resposta convenient i així trobem que també prenen força opcions ideològiques o morals que proporcionen referents valuosos per a les persones. Així apareixen corrents religiosos o ideològics que moltes vegades cerquen respostes convenients en l'antiguitat de l'home o en els seus aspectes més interiors.

Tots aquestes paràmetres fan que el ciutadà del segle XXI es trobi amb uns reptes davant seu. Lluny de reduir la incertesa i d'aconseguir una societat estable caldran noves eines per a donar resposta als problemes que molt sovint s'esdevindran a prop a una velocitat més gran que no l'actual. Les desigualtats es faran més paleses, les necessitats no cobertes més urgents, els conflictes seran més difícils d'amagar. Ja en el moment actual comencem a percebre aquesta situació que provoca reaccions de tipus molt diversos: des d'una revolta a cegues sense saber contra què ni contra qui fins a una paràlisi. L'educació, en el sentit més ampli, pot tenir un paper decisiu per desenvolupar instruments que permetin afrontar aquesta situació perquè ajudarà a seleccionar la informació útil a cada moment, a saber com tractar les persones i els grups, a prendre les actituds convenients en cada situació.

La presa del relleu per a les properes generacions no serà pas senzilla: durant el segle XX hem cregut que podíem solucionar tots els problemes amb l'avenç de la ciència i de la tècnica i deixem poc espai moral perquè els que vénen facin la seva contribució a aquesta construcció col·lectiva. Sembla com si ja tot hagués estat inventat i continuem donant resposta a problemes que fa segles que es plantegen. Si bé poden tenir una certa perspectiva controlable a la vegada cal que s'enfrontin a un camp àrid en el terreny de les idees.

Les diferències entre les persones des del punt de vista físic, ideològic, cultural, moral... provoquen que cada vegada haguem de repensar la nostra posició. El mestissatge que avui reivindiquen alguns moviments socials només dóna una resposta de contenció a una realitat que cal que assumeixi tant l'homogeneïtat com l'heterogeneïtat com a norma. El ciutadà del segle proper caldrà que estigui a punt per viure amb aquest mestissatge i se'n sortirà si és capaç

d'aprofitar-se'n sense perdre la identitat necessària per a sobreviure.

Al ciutadà, li caldrà cercar mecanismes de consens per fer l'entorn físic habitable. Cada cop té menys sentit defensar el propi territori si el que fan a 5.000 quilòmetres té una repercussió directa sobre nosaltres mateixos. En aquest sentit el repte és aconseguir una mirada àmplia i integradora. Però per això caldrà renunciar a determinades opcions a què estem habituats, especialment des del món anomenat desenvolupat. Ja no serà tan fàcil recórrer a allò de "sempre ho hem fet així."

Davant d'aquests reptes els paranys amb què es pot trobar el ciutadà del segle XXI ja es comencen a entreveure. Tenim uns moviments racistes i xenòfobs que van en progressió ascendent entre els joves. Cal identificar el que és propi per trobar una resposta a aquesta incertesa davant el futur; cal excloure l'altre per trobar un espai propi, reservat a un mateix.

També en aquesta línia tenim els moviments religiosos o socials de caire autoritari i sectari. Fins i tot poden donar resposta a necessitats per l'altre cantó cercant l'alternativa a una societat uniformada des dels sectors més influents. Poden aprofitar una recerca de la identitat perduda per culpa de la força dels sectors socials hegemònics.

Es pot caure en l'exportació del present com a resposta a la manca d'entesa col·lectiva: practicar esports a costa de la natura, urbanitzar sense límits, consumir productes que provoquen deixalles no reciclables...

Refugiar-se en els aspectes més individuals i narcisistes com ara l'entronització de la pròpia imatge, la recerca de la joventut per-

ORIOL MARTÍ

manent, l'enquistament en els problemes més immediats i personals.

Com podem veure parlem de vells problemes que ara poden prendre noves formes, com el de la relació entre l'home i la natura, el de l'home i la societat o el de la persona amb si mateixa. Les noves dimensions que prenguin aquests problemes es poden veure resoltes com a mínim en una bona part si som capaços de rendibilitzar els coneixements col·lectius que hem pogut acumular al llarg del temps.

Perquè aquesta continuïtat sigui realment productiva caldrà que el ciutadà del segle XXI vegi en els seus antecessors no una voluntat d'imposar formes que els esdeveniments hauran deixat fora d'ús sinó una mirada profunda respecte a si mateix, home o dona, i respecte al grup social. Segurament no serà tan important trobar allò d'innovador que hi ha en cada proposta, com va passar al començament de segle XX amb les avantguardes, com trobar respostes coherents i madures.

Per realitzar aquesta tasca es disposarà de mitjans potents que facilitaran la circulació de la

informació, la connexió entre experiències, però a la vegada hi haurà un important soroll que farà difícil destriar el que es valuos d'allò que només omple l'espai i el temps.

Els mitjans socials que donen suport a aquesta tasca, des de l'educació com a eina d'orientació en diferents situacions al llarg de tota la vida fins als mitjans de comunicació, caldrà que s'adeqüin als reptes plantejats i es desenvolupin amb formes més flexibles, adequades a les necessitats personals o grupals, que permetin la interacció constant amb els subjectes.

Comencen a endevinar-se unes actituds sàvies en els joves que passen de llarg davant esdeveniments que ens han semblat importants i que només eren un detall davant el paisatge sencer. De la mateixa manera volen ser presents, participar en allò que els afecta directament. Potser el més important serà que deixem espai per a l'exercici de la responsabilitat que caldrà que vagin assumint. La participació caldrà que sigui quelcom més que un eslògan i que trobi canals pràctics i efectius per a resoldre els problemes entre tots.

Àngel Marzo

El lector opina

'Tòpics, prejudicis i mites' fou el "Debat" del número 589 d'EL TEMPS al qual responen les següents cartes.

Irracionals...

Sovint succeeix amb aquesta secció que els opinants no fan per deslliurar-se de les determinacions de la seua condició domèstica, i així allò que voldríem fòrum, esdevé una conversa.

Parafrasejant Papasseit, "res no és casual"; aquells contertulians als quals se'ls concedeix d'encetar l'estat de la qüestió, ho són perquè sàpiguen reeixir-ne —com deia Montaigne, "tot honor és una càrrega feixuga." Tant Maria Teresa Escalas com Gregori Luri, no obstant, assajaven en el darrer "Debat" la forma de deixar veure qui era més espavilat en un combat a deshora ciència versus filosofia.

Com que això és humà, només voldria assenyalar que hi hagué una coincidència, la qualificació d'*irracionals* de tòpics i mites, que jo personalment desaprove. Res no és casual, i els tòpics o els mites de la memòria d'una societat tampoc no ho són, ans són el producte d'una imposició d'idees —que és del que finalment parlem— que lidera un sector, aquell

que disposa del poder suficient per fer-ho. En defensa d'aquest apunt meu voldria recordar una coneguda entrevista a Bertrand Russell:

—Què són els prejudicis i els tòpics dins el pensament humà, lord Russell?

—Raons d'estat —va fer ell.

El periodista retrucà:

—I doncs, què són les raons d'estat?

—Només un tòpic.

Rosanna March
Algemés (Ribera Alta)

La ciència és elitista

He llegit amb interès l'opinió de Maria Teresa Escalas, i se m'ha ocorregut una qüestió. Voleu dir que els científics tenen ganes de popularitzar els seus treballs i de contrastar amb l'opinió pública la direcció de la seva recerca? Encara més: quants científics estarien disposats a renunciar, per exemple, a la participació en les explosions de Mururoa perquè milers de ciutadans s'oposen a la investigació nuclear?

Rafael Carreras
Barcelona